Bare Frihet

Vedtatt av Liberalistenes landsmøte 26. april 2025

Til velgerne

"The more corrupt the state, the more numerous the laws." - Tacitus

Liberalistene var annerledes enn andre partier. Vi ønsket å *begrense* politisk makt og å la innbyggerne ta styringen over egne liv. Andre ønsker seg politisk makt for å avgjøre hvordan ressursene i samfunnet skal skapes, brukes og fordeles, eller for å få deg til å leve slik de vil. Vi ønsket oss politisk makt for å blokkere andre fra å misbruke den. Underveis ville vi la deg og alle andre være mest mulig i fred – i respekt for dine valg og din livsplan. Samfunnet blir bedre når hver av oss er herre over eget liv.

Politikerne bruker pengene dine på å favorisere visse kulturuttrykk, noen medier over andre eller utvalgte næringer og bedrifter. Med nytt regjeringsbygg prioriterer de Europas dyreste kontorplasser til seg selv. Det mangler heller ikke på stormannsgale, unødvendige prosjekter som elektrifisering av sokkelen, Nord-Norgebane og titalls milliarder for å redde regnskog som Riksrevisjonen er usikker på om har *noen* effekt overhodet. Slikt fører til høyt skattetrykk og vedvarende lavere økonomisk vekst.

Politikerne bruker for mye ressurser, og de bruker dem feil.

Både høyre- og venstresiden har latt offentlig sektor spise stadig mer av økonomien. Når offentlig forbruk er høyt blir det mindre rom for private valg i tråd med din egen livsplan. Samtidig blir veksten svekket over tid. Små prosenter som sløses bort i dag kunne blitt store verdier i morgen. Det fører til mindre velstand i fremtiden.

Liberalistene jobbet for et samfunn med få og nøytrale spilleregler der innbyggerne avgjør hvilken kultur de liker, hvilke aviser som er verdt å lese og hvilke bedrifter og næringer som har livets rett. Vi ville ha en retning der det ble enklest mulig å skape verdier, der hver kunne forme sitt liv som de ønsket, og der frihet, vekst og langsiktighet erstattet formynderi, fordeling og likhetsidealer.

Det kunne vært ditt liv og ditt valg.

"A government big enough to give you everything you want is a government big enough to take from you everything you have." - Gerald Ford

Personlig frihet

¡Viva la libertad, carajo!

Individuell **frihet** er kjernen i liberalismen. Mennesker skal ha full råderett over seg selv og sitt liv, de vet selv hva som er mest verdifullt for dem. Vi må i så liten grad som mulig bruke makt overfor medmennesker med andre ambisjoner og drømmer enn vi har for oss selv.

I et slikt perspektiv er samfunnets overkriminalisering av **offerløse handlinger** et problem vi ønsker å løse. Vi vil fjerne unødvendige forbud mot rusmidler, surrogati, rå melk, kampsport, gambling, aktiv dødshjelp, sexkjøp, hjemmebrenning, hallikvirksomhet og annet som faller i samme kategori. Gjensidig samtykke mellom voksne mennesker bør være nok enten man vil gjøre noe sammen, si noe sammen eller handle med hverandre. Går det ikke ut over andre, skal det heller ikke forbys.

I was born in a welfare state
Ruled by bureaucracy
Controlled by civil servants
And people dressed in grey
Got no privacy, got no liberty
'Cause the twentieth century people
Took it all away from me

- The Kinks

I samme ånd vil Liberalistene avvikle statens rolle i **kjærlighetslivet**. Ekteskap må defineres av dem som deltar i det, enten de er to eller flere, likekjønnede eller ei. Om man vil forplikte seg overfor hverandre, gjør man det gjennom en vanlig kontrakt. Når kjærligheten privatiseres vil det også springe frem ulike løsninger som vil passe ulike mennesker og ulike relasjoner.

Mennesker er ulike. De har ulike planer og ambisjoner, og det er forskjell på hva de får til, hva de gidder, og hvor de er i livet. Ulikhet er ikke et problem i seg selv, og i utgangspunktet har hvert menneske ansvar for sitt liv og sine valg. Det er ikke opp til staten å jevne ut resultatene i etterkant ved å ta fra naboen og gi til deg etter at valgene er gjort og innsatsen lagt ned. Liberalistene tror på **det gode i mennesket**. Sivilsamfunnet kan spille en større rolle i å hjelpe dem som av ulike grunner faller utenfor.

Vi er opptatt av å redusere statens rolle i livene våre. Det betyr at vi vil privatisere mange tjenester som i dag er offentlige, og dermed redusere statens oppgaver og kostnader sammen med skattetrykket. Dermed beholder du mer av inntekten selv, samtidig som du må ta større ansvar for det du kan klare selv.

Økonomisk frihet

Personlig frihet kan ikke eksistere uten **eiendomsrett**. Denne retten lar deg disponere dine ressurser slik du tenker er best. Når velferdsstaten blir for stor og omfattende - og til overmål skal hjelpe dem som ikke trenger hjelp - reduseres rommet for å forme livet slik man selv ønsker. En stor stat med omfattende omfordeling fører både til høyt skattetrykk og lavere vekst.

Et høyt **skattetrykk** betyr at staten tar flere av de viktige økonomiske beslutningene i livene våre. Det tvinger alle inn i et **A4-liv**. Du fødes, utdannes, arbeider, pensjoneres og begraves. Du får lite rom til å styre for eksempel egen pensjonsalder utenfor rammene staten har satt.

Vi vil ha en markant reduksjon i skattetrykket for å ta tilbake makten vi har til å forme egne liv. Lettelsene bør være brede og samfunnsøkonomisk fornuftige, slik at de bidrar mest mulig

til å øke verdiskapningen alle nyter godt av. De bør motivere til å øke arbeidstilbudet og arbeids- og investeringslysten. Vi vil derfor redusere eller fjerne inntektsskatt, arbeidsgiveravgift og formuesskatt.

Folketrygden må **privatiseres**, og beløpsgrenser på individuell pensjonssparing oppheves.

Ytringsfrihet og privatlivets fred

I Norge har ytringsfriheten relativt gode kår. Til tross for dette hender det at enkeltpersoner blir tiltalt for **hatefulle ytringer**. Vi vil skille mellom ytringer som truer eller oppfordrer til vold, og det å dele sine meninger. Ytringer som ikke utgjør noen troverdig trussel om eller oppfordring til vold skal ikke være forbudt, selv om ytringene ikke er populære, eller i tråd med tidsånden, eller god smak. Med et slikt system er flere ytringer enn i dag lovlige, men krever at vi som bor i samfunnet sier fra når dårlige ytringer får plass i offentligheten. Det må være lov å være idiot, men man er heller ikke fritatt fra kritikk.

Forbudet mot hatefulle ytringer bør derfor fjernes.

Diskriminering er en uting. Samtidig kan ikke samfunnet avgjøre hva som skal befinne seg i folks hoder, og forbud kan bidra til å legge lokk på nødvendige offentlige debatter. Forbud endrer ikke hva folk tenker, men kan snarere bidra til å skape ekkokamre og radikalisering. Det følger at forbudet mot diskriminiering må fjernes og Diskrimineringsnemda avvikles.

Hver borger må kunne forvente at deres livsførsel, så langt den ikke rammer andre, er en privatsak der utenforstående ikke har krav på innsyn uten samtykke eller rettskjennelse. EUs datalagringsdirektiv og andre systematiske overvåkningstiltak må derfor avvikles.

> «Ingen mann skal gjøre voldsverk mot en annen, verken kongen eller en annen mann. Hvis kongen gjør det, skal man skjære hærpil». – Frostatingsloven.

Fremtidens Norge

Norge står i dag overfor en rekke utfordringer. Utfordringene har sammenheng med demografi, teknologi og endrede preferanser i befolkningen.

Oljeinntektene kommer til å ta slutt. Gjennom de siste 50 år har oljeindustrien spilt en viktig rolle i Norge. De økonomiske ressursene i form av arbeidskraft, kapital og kunnskap vil frigjøres til økonomien. Det er viktig at forholdene ligger til rette for at de økonomiske ressursene kan bidra til velstand også i fremtiden.

Oljefondet vil være viktig. Fondet vil fortsette å være en viktig kilde til finansiering av offentlige utgifter. Dette åpner muligheter for å redusere skattebyrden for nordmenn. Å gi folk herredømmet over egen inntekt er bedre enn å la politikerne sløse bort oljeformuen. Lavere skattenivå kunne gitt Norge et varig konkurransefortrinn.

Befolkningen eldes. Utgiftene til folketrygden og til helse og omsorg kommer til å øke. Utgiftene på statsbudsjettet vil være en utfordring i årene som kommer. Privat sektor kommer til å spille en viktigere rolle både i å tilby forsikringer og helse- og omsorgstjenester. Alle hindringer for private løsninger må fjernes.

Færre i arbeidsfør alder. Når befolkningen eldes vil flere personer befinne seg utenfor arbeidsmarkedet, og det må gjøres strenge prioriteringer i det offentlige tjenestetilbudet. Offentlige ytelser må derfor gjøres flatere i fremtiden. Slike ytelser må i større grad være sikkerhetsnett, heller enn en bekvem forsikringsordning for dem som har råd til å sørge for seg selv.

Offentlig sektor er kostbar. Utgifter i offentlig forvaltning er høyere i Norge enn i våre naboland. Det samme gjelder andelen arbeidstagere i offentlig forvaltning. Norge har høye overføringer til personer og næringer og høye kostnader knyttet til offentlige investeringer i transportinfrastruktur. Fremtidens Norge krever mer nøktern pengebruk i offentlig sektor.

Statlig eierskap i næringslivet er høyt. Forsøk på å drive "aktiv næringspolitikk" har ført til at eierposter i tidligere private selskaper har endt opp på statens hender. Det er ikke statens rolle å drive butikk. Statlige eierposter i private bedrifter må selges, og statlige selskaper privatiseres.

Offentlig inngripen i samfunnet er betydelig, noe som fører til at byråkratiet i Norge er omfattende. Det finnes 15 departementer. I tillegg kommer 70 direktorater. Vi har tilsynsorganer og utvalg. Vi har en rekke nemder og forvaltningsorganer. Byråkratiet binder opp store ressurser for landet. Ressurser går også med til at ulike organer i byråkratiet kontrollerer hverandre. En forenkling av byråkratiet vil slippe kreftene fri.

Overkriminaliseringen av samfunnet gjør at politiets ressurser går med til å rettsforfølge personer som ikke har skadet andre. Det samme gjelder fengselsvesenet. Vi lever i et land som fengsler personer som ikke fortjener straff, og det må vi slutte med.

Antallet lover i Norge må reduseres. Det finnes i dag hundrevis av lover og tusenvis av forskrifter. Disse lovene griper inn i samfunnet og krever sitt byråkrati. Vi trenger en mekanisme som kan sanere unødvendige og skadelige lover. De lover som er nødvendige bør bekreftes av Stortinget med jevne mellomrom, eller fases ut automatisk gjennom solnedgangsbestemmelser.

Oljefondet har vokst mye i løpet av de siste årene. Formuen som er plassert i fondet skal fordeles over flere generasjoner. I dag styres dette gjennom handlingsregelen, som sier at tre prosent av fondets verdi kan fordeles over statsbudsjettet. Når fondet er blitt så stort så vil kurssvingninger i finansmarkedene slå mer ut i hvor store beløp som kan brukes over statsbudsjettet. Dette krever en annen innretning av kjørereglene for pengebruken. Vi må ha en ny handlingsregel der offentlig budsjettvekst må være lavere enn trendveksten i den norske fastlandsøkonomien.

Høye inntekter fra fondet har blitt kanalisert inn i offentlig forbruk, investeringer og overføringer. Stortinget har ikke ønsket å bruke inntekter fra fondet til å lette skattetrykket. Norge har i dag en unik mulighet til å la folk få beholde mer av sin egen inntekt, muliggjøre økonomisk vekst, og redusere effektivitetstapet ved skatteordningene.

Pengeverdien har svekket seg over en lengre periode. Norges Bank har i dag et delt mandat som innebærer både å holde pengeverdien stabil samtidig som sentralbanken skuler til sysselsetting og økonomisk aktivitet. Sentralbankens oppgave må innskjerpes til bare å omfatte stabil pengeverdi, og den praktiske virkemiddelbruken bør utvides til også å innbefatte intervensjoner i valutamarkedet. Liberalistene er tilhengere av pengepluralisme. Vi ønsker å oppheve sentralbankens pengemonopol og tillate alternative betalingsmidler.

Skattetrykket i Norge er høyt. Dette gjelder inntektsskatt, merverdiavgift, særavgifter, arbeidsgiveravgift og toll, i tillegg til skjulte kostnader som at lønnsom import blir hindret av

importvernet. Det er **rettferdig at du får beholde mer av de verdiene du skaper**. Norske politikere er ikke i stand til å bruke skattepengene dine fornuftig. Til det er de altfor glade i å være *snille*, de har for mange gode *kompiser*, som trenger hjelp, og de har for liten innsikt til å gjøre gode prioriteringer. Når politikerne bruker skattepengene til verdiødeleggelse, er gevinstene ved å kutte skatter store.

Frontfagsmodellen må gå. For at folk skal kunne ha mulighet til å påvirke egen lønn i større grad enn i dag, er det nødvendig at lønnsdannelsen er lokal, det vil si tilpasset den enkelte bedrift og arbeidstager. Det vil lede produktive arbeidere til produktive bedrifter, til fordel for alle.

¡Afuera!

Nøytralitet

Nøytralitet er et sentralt liberalistisk prinsipp. Det er en politikk som ikke favoriserer den ene fremfor den andre. For mennesker betyr det at vi ikke gjør forskjell på kvinne og mann, gammel og ung, cis og trans, innvandrer og hjemføding, urfolk og majoritetsfolk, hvilken religion du tilhører eller om du ikke har noen religion. Vi gjør ikke forskjell på hvor i landet du bor, hvor du arbeider, om du arbeider, eller hva du arbeider med. Vi må skille på innbyggere og andre, voksne og barn og beslutningskompetente og ikke. Utover disse forskjellene har alle samme **rettigheter**.

På samme måte vil en nøytral politikk ikke skille mellom bransjer og selskaper. Liberalistene har ikke preferanser for teknologier. Vi skiller ikke på religiøse organisasjoner og andre. Vi skiller ikke på høy- og lav kultur, eller hvilket språk du foretrekker. Vi skiller ikke på fattig og rik.

Liberalistene vil føre en **nøytral næringspolitikk** der staten har en passiv rolle. Dette innebærer å legge til rette for næringsvirksomhet ved å redusere byråkrati, fjerne reguleringer og dempe skattetrykket. Vi vil aldri favorisere bestemte næringer, bedrifter eller personer. Aktiv næringspolitikk bidrar i første rekke til at kompiskapitalister kan karre til seg skattebetalernes penger.

Tilsvarende vil Liberalistene ikke støtte en politikk som forskjellsbehandler personer basert på kjønn, kjønnsidentitet, legning, religion, etnisitet eller etnisk tilhørighet. Alle mennesker skal behandles som individer. Vi skal hverken ha favorisering eller diskriminering i politikken.

I et liberalistisk Norge vil **individene** ha større frihet. Denne friheten vil både innebære muligheten til høyere velstand og muligheten til mer arbeidsfrihet. Høyere velstand gir individene større rom for å gi tilbake til samfunnet gjennom å bidra materielt eller ved egeninnsats. Velferdssamfunnet vil dermed baseres på frivillighet, ene og alene gjennom frivillig samhandling mellom individer. Heller enn en velferdsstat ønsker Liberalistene et velferdssamfunn.

Nøytralitet innebærer også å avvikle alle ordninger der navnet slutter på "støtte", enten det tilgodeser pressen, bøndene, partiene, trossamfunn, kulturliv, NRK eller noe annet. Den som vil støtte noe står fritt til å gjøre det med egne midler, ikke med andres. Staten skal ikke velge teknologier eller bransjer gjennom subsidier eller et gunstig regelverk. Markedsaktører må velge, staten setter generelle spilleregler. Det betyr at for eksempel byråkratiske hindre for kjernekraft må fjernes, i likhet med subsidiene til havvind. Statlige markedsaktører som Nysnø, Innovasjon Norge og mange andre må avvikles.

Konstitusjon

Liberalisme handler om **rettigheter**. Statens oppgave er å sikre individets rettigheter. Det betyr at landet må bygges med **rettferdige** lover. Folket må beskyttes mot maktmisbruk. Liberalistene går derfor inn for å styrke **maktbalansen** mellom statens lovgivende, dømmende og utøvende makt.

> "Government's first duty is to protect the people, not run their lives." - Ronald Reagan

Monarki er ikke fremtidens styreform. Norge må bli en **republikk** med en valgt president. Dette betyr en avvikling av parlamentarismen, og en styrking av **maktfordelingsprinsippet**. Domstolene vil være den dømmende statsmakten, Stortinget den lovgivende og en presidentledet regjering den utøvende. Disse tre statsmaktene kontrollerer hverandre for å **hindre maktmisbruk** og misbruk av samfunnets felles ressurser.

Liberalistene er et individualistisk parti. Det betyr at vi mener at alle stemmer bør telle likt ved valg. Særlig er problemet med ulik stemmeverdi gjeldende ved Stortingsvalg. Vi vil derfor gå inn for å **redusere antallet valgkretser i Norge til én**. Det vil være fritt frem å stille liste for enhver som ønsker det.

Norges valglov er en skam. Endringer i valgloven i 2024 gjorde det nær umulig å drive små partier over tid. Valgloven fremmer ikke demokrati og er ikke i innbyggernes interesse. En rettferdig valglov vil tillate at alle som ønsker det kan stille til valg, enten i egenskap av å stå på et politisk partis liste, eller ved at de stiller som **individuelle** kandidater. Det er velgerne som skal avgjøre hvem som blir valgt, og de må gis anledning til å stryke og kumulere kandidater på valglistene.

Hvem er John Galt?

Lokalt **selvstyre** må være reelt. Liberalistene er tilhengere av at beslutninger må tas på **laveste kompetente nivå**. Det betyr at vi vil gi kommunene økt politisk ansvar, som å velge nivå på skatter og tjenestetilbud. Kommuner vil da kunne føre en politikk for å tiltrekke seg økonomisk aktivitet og å gi et attraktivt tilbud til innbyggerne. For å få til dette må **generalistkommuneprinsippet avvikles,** og staten må legge færre føringer for kommunenes innretning. Kommunene må ha reelt politisk handlingsrom til å definere seg selv i sunn konkurranse med andre kommuner. Vi kaller slike frie kommuner for **landkommuner**.

Fylkeskommunen er overflødig som politisk styringsnivå. Nødvendige oppgaver kan løses enten av staten, eller av ulike kommunale samarbeid som skalerer til det omfang oppgaven krever. Selvstendige landkommuner med større ansvar for egen innretning og drift er best egnet til å finne riktige samarbeidspartnere og passende skala.

Norge må prioritere å ta vare på egen **sikkerhet** og samtidig arbeide for **frihandel** og mobilitet for kapital og arbeidskraft.

Liberalistene er skeptiske til sider ved EØS-avtalen som innebærer å masse-akseptere reguleringer og omfordeling. Liberalistene er selvsagt tilhengere av de *fire friheter*. Byråkratiseringen i EU-systemet og udemokratiske staters rolle i FN gjør at vi ser denne typen internasjonalt samarbeid som uproduktivt. Et lite land som Norge har betydelig nytte av samarbeidet i **NATO**. Liberalistene er et fredselskende parti, og vil gjennomgående være **motstandere av å delta i militære operasjoner i utlandet**, utover plikter overfor allierte.

Liberalistene er åpne for nye militære samarbeid med frie nasjoner.

***

Liberalistene ønsker et samfunn der alle interaksjoner er basert på frivillighet. I et slikt samfunn er du herre over eget liv, over dine egne valg og står fritt til å stake ut din egen kurs. Samfunnet må bygges på prinsippet om at ingen har rett til å bruke tvang mot andre. Individer er ikke legitime redskaper for andre enn seg selv. Alle borgere skal være frie fra tvang så lenge de innrømmer sine medborgere tilsvarende frihet.

"It's the exercise of power, not the exercise of freedom, that requires justification."
— David Boaz, The Libertarian Mind: A Manifesto for Freedom